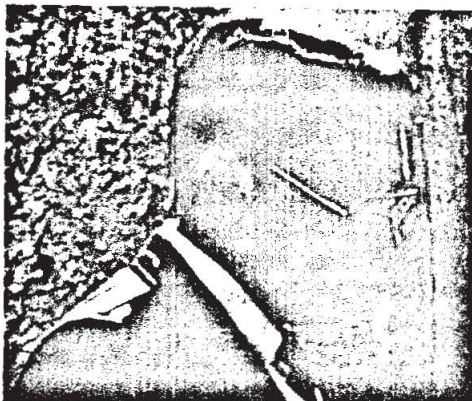

ΜΑΚΗ ΑΠΟΣΤΟΛΑΤΟΥ:
Δυό γραμμές προσέγγισης
στον ποιητικό λόγο
του OLIVER FRIGGIERI

Ο Όλιβερ Φριγκιέρι ποιητής διεθνούς φήμης στους κύκλους των γραμμάτων παρουσιάζεται από την ΟΜΠΡΕΛΑ για πρώτη φορά στο ελληνικό κοινό. Την ποίησή του διακρίνει πεσσιμισμός, μελαγχολικός τόνος, ένα εκλεπτυσμένο παράπονο και τρυφερότητα που μοιάζουν ν' αγγίζουν τους κόσμους μιας παιδικής αθωότητας. Πίσω όμως από τη συχνή τεχνητή σφέλεια των στίχων του που εκφράζεται πότε με γνήσιες λυρικές εξάρσεις και πότε με έναν πληθωριστικό καταϊγισμό λέξεων — κυρίως επιθετικών προσδιορισμών — ο οποίος φτάνει όχι πάντα στην υπερβολή, καρδοκοί η οξυτάτη ματιά του. Για να κάνει με τις σπάνιες γνώσεις και το ακονισμένο πνεύμα του διεισδυτική κριτική του περιβάλλοντος, του γίνεσθαι, τελικά του ίδιου του εαυτού του.

Τόσο ώστε δε διατάζει να τον απογυμνώσει και βασιζόμενος στις ουμανιστικές του αντιλήψεις, να σε αιχμαλωτίσει εκθέτοντας εαυτόν, εκ βαθέων εξομολογούμενος.

OLIVER FRIGGIERI

αποκλειστική συνέντευξη

1. Ποιος είναι ο ρόλος του ποιητή σήμερα;

ΑΠΑΝΤ.: Η Ποίηση κατ' εξοχήν συνείδηση της υπέρτατης αλήθειας, ξυπνά μέσα μας τις κρυμμένες, λανθάνουσες δυνάμεις της συναίσθησης. Όντας αληθινός ο ποιητής με τον εαυτό του, έχει υποχρέωση να συνδέει κατά τον πιο ενδόμυχο τρόπο αυτό που κάνει με αυτό που γράφει. Το να υπάρχεις και να δημιουργείς πρέπει να είναι δυο χαρακτηριστικά μιας ολόπλευρης πραγματικότητας, διαφορετικά δεν υπάρχει καθόλου ανάγκη για λογοτεχνία.

Η ακεραιότητα, η μαστοριά, η έμπνευση και η τεχνική κατ' ανάγκη συμβαδίζουν σ' όλη την πορεία. Έτσι ο ποιητής είναι τουλάχιστον βέβαιος ότι δεν προδίνει τον εαυτό του ή κάποιον άλλον. Ο κόσμος έχει ακόμα να ανακαλύψει την αλήθεια που βρίσκεται κάτω απ' την επίφαση της πραγματικότητας και ο ποιητής, πολύ περισσότερο από όλους τους άλλους καλλιτέχνες, γίνεται πιθανόν ο καλύτερος ερμηνευτής από αυτήν την άποψη. Η τεχνολογία μπορεί να γίνει εγκληματική στη χρησιμοποίησή της, εάν στερηθεί το ανθρώπινο στοιχείο. Γι' αυτό το λόγο όσο περισσότερο παραδεχόμαστε ότι πλησιάζουμε την ηλεκτρονική εποχή, τόσο περισσότερο πρέπει να επιμένουμε στο ρόλο της ποίησης σαν ένα αναμφισβήτητο σημείο αναφοράς.

Με την ποίηση δεν εννοώ απλά τις λεκτικές συνθέσεις που παρουσιάζουμε στον κόσμο για την ψυχαγωγία του. Κυρίως εννοώ το πνεύμα που δίνει ζωή και επιβλητικότητα στη λέξη. Από την άλλη πλευρά ο ποιητής πρέπει να είναι κύριος του μέσου του. Να συνεχίζει να πειραματίζεται και να ανακαλύπτει καλύτερα μέσα έκφρασης και επικοινωνίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο φτάνει στο υψηλότερο επίπεδο της δικιάς του ολοκλήρωσης και ωριμότητας σαν καλλιτέχνης και επομένως πρωταγωνιστής στο περιβάλλον του.

2. Ποια είναι τα κυριότερα θέματα και οι πνευματικές ενασχολήσεις που κινούν την ποίησή σας;

ΑΠΑΝΤ.: Κυρίως με απασχολεί η έκφραση του ερωτικού συναισθήματος και η αμοιβαία κατανόηση. Καθώς επίσης η εξερεύνηση του αισθήματος του θανάτου και του τελεσιδικού στοιχείου της ύπαρξης. Συνεπώς οι σίχτοι μου είναι συχνά στοχαστικοί και τείνουν να δώσουν την εντύπωση της απαισιοδοξίας. Νομίζω ότι το βασικό στοιχείο τους είναι η ανάγκη της επικοινωνίας, μια πρόκληση για τον άνθρωπο, για να βγει απ' τον πύργο της σιωπής που αναπόφευκτα είναι κλεισμένος.

Ποίηση ίσον αντανάκλαση της πραγματικότητας, συμβολική απόδοσή της. Επομένως με ενδιαφέρει πολύ η έρευνα για τις κατάλληλες μεταφορές, ένα υπόβαθρο μυστηρίου και μοναξιάς. Χαίρομαι που όπως φαίνεται πάρα πολλοί άνθρωποι προσβλέπουν ακόμα στην ποίηση σαν την έκφραση των πιο σφοδρών και ενδόμυχων συναισθημάτων μάλλον, παρά σαν την παράθεση επιχειρημάτων και αντιλήψεων. Να απεικονίζει τον άνθρωπο σαν ένα ευαίσθητο "ζώο" στην αναζήτηση της ολοκλήρωσης και κατανόησης. Συνεπώς το θέμα του θανάτου παραμένει ένα διαρκές στοιχείο το οποίο δε θα κατάφερα ποτέ να παραλείψω.

Έχω επίσης συνείδηση του γεγονότος ότι είμαι κάτοικος της Μεσογείου και αυτό σημαίνει ότι δεν μπορώ να δω τον άνθρωπο παρά μόνο μέσα από τον καθρέφτη της Αρχαίας ιστορίας και των μεγάλων αληθειών. Νομίζω ότι υπάρχουν πολλά κοινά στοιχεία μεταξύ ποιητών των χωρών αυτής της περιοχής. Αυτό είναι ίσως μια πολύ υγιής πλευρά της σύγχρονης λογοτεχνίας, εφ' όσον μας καθιστά ικανούς να μιλάμε με ακρίβεια για μια Μεσογειακή "εθνότητα" (*Nationhood*).

3. Κατά ποιον τρόπο μπορεί ένας ποιητής να επηρεάσει την πολιτική και κοινωνική ζωή;

ΑΠΑΝΤ.: Οι ποιητές δεν είναι οι πραγματικοί νομοθέτες της κοινωνίας και δεν μπορούμε να περιμένουμε από αυτούς να κυβερνήσουν τη χώρα σύμφωνα με τα δικά τους κριτήρια. Το βρίσκω πολύ δύσκολο να αποδώσω ένα πραγματικά μεταρρυθμιστικό χαρακτήρα στην ποίηση, αλλά πραγματικά αυτή επηρεάζει την πορεία της ιστορίας, αφού η ιστορία είναι η εμπειρία των ατόμων. Η ποίηση είναι αναπόφευκτα μια ατομική άποψη ζωής και επαυξάνει την αξιοπρέπεια στο ανθρώπινο πρόσωπο. Έμμεσα

επομένως ο ποιητής έχει μια ουσιαστική συμμετοχή στη δημιουργία μιας καλύτερης κοινωνίας αλλά σε τελευταία ανάλυση αυτός εκφράζει την αλήθεια μάλλον, παρά την αλλάζει.

Από την άλλη πλευρά είμαι πεπεισμένος ότι οι ποιητές δε θάπρεπε να ανήκουν σε πολιτικά κόμματα, ακόμη κι όταν έχουν ένα σωστό και ακέραιο όραμα ζωής. Αυτοί θα πάρουν το μέρος οποιουδήποτε τυχαίνει να είναι ηττημένος. Υπάρχουν εξουσιαστές και καταπιεσμένοι και ο ποιητής είναι ο εκπρόσωπος των τελευταίων. Πρέπει να μιλά ενάντια στις αδικαιολόγητες προκαταλήψεις και να αγωνίζεται κόντρα στην εκμετάλλευση οποιασδήποτε μορφής.

Εάν θέλει να ακουστεί πιο αποτελεσματικά, μπορεί να αναζητήσει άλλες μορφές έκφρασης εκτός από το γραπτό λογοτεχνικό λόγο. Χρειάζεται να μετασχηματίσει την ποίηση σ' έναν τρόπο ζωής, σ' έναν κώδικα συμπεριφοράς, και αυτό ίσως γίνει καλύτερα με τη συμμετοχή του στις δημόσιες συζητήσεις των εφημερίδων και των άλλων μέσων μαζικής ενημέρωσης. Να αποδείξει ότι έχει μια συγκεκριμένη θέση στην κοινωνία και είναι υποχρεωμένος να αναζητήσει όλους τους τρόπους και όλα τα μέσα που του εξασφαλίζουν μια καλύτερη κατανόηση του μηνύματός του. Είναι αλήθειά ότι οι περισσότεροι άνθρωποι δεν διαβάζουν ποίηση πια, αλλά υπάρχει τόση μεγάλη ανάγκη για "ποίηση" στον μέσο απλό άνθρωπο. Ο ποιητής είναι αναγκαίο να προσφέρει στον κοινό πολίτη αυτό που πραγματικά ζητά κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Οι άνθρωποι σίγουρα θέλουν ένα διαφορετικό κόσμο να ζήσουν, εκεί που η Δικαιοσύνη θα είναι η υπέρτατη αξία. Αυτή είναι μια ποιητική προτροπή.

4. Ποιά είναι τα άλλα πρόσφατα έργα σας εκτός από την ποίηση, πώς θα τα χαρακτηρίζατε με δυο γραμμές και τι άλλο σήμερα ετοιμάζετε;

ΑΠΑΝΤ.: Σαν κριτικός λογοτεχνίας στο επάγγελμα σημαίνει πως είμαι υποχρεωμένος να αφιερώσω το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητας και του χρόνου μου στη λογοτεχνική αναζήτηση. Έχω γράψει για πολυάριθμους συγγραφείς της χώρας μου και του εξωτερικού και αυτή τη στιγμή συγκεντρώνω τις προσπάθειες σε μια συγκεκριμένη άποψη της αισθητικής της λογοτεχνίας. Ελπίζω να εκδόσω το πρώτο βιβλίο που γράφτηκε ποτέ γι' αυτό το θέμα στα Μαλτέζικα τα επόμενα χρόνια. Δημοσίευσα πολυάριθμα βιβλία κριτικής στη Μάλτα και το εξωτερικό και ένα πολύ μεγαλύτερο αριθμό κριτικών μελετών σε πολλά διεθνή ακαδημαϊκά περιοδικά, τις οποίες συνεχίζω. Επίσης ευγενώς μεταφράζουν τις κριτικές που έχω γράψει χρόνια τώρα στα αγγλικά και ιταλικά, σε άλλες γλώσσες (από τις οποίες δεν έχω καμιά γνώση) συγκεκριμένα Ρωσικά, Αραβικά, Ισπανικά, Νορβηγικά κ.ά. Έργα μου, κυρίως μυθιστορήματα, βρίσκονται στην πορεία της μετάφρασης και της έκδοσης σε άλλες χώρες. Νομίζω ότι η συγγραφή μυθιστορήματος είναι υπέροχη διότι απασχολεί τον συγγραφέα για ένα σχετικά μεγάλο χρονικό διάστημα και απαιτεί να έρθει σε στενότερη επαφή με ανθρώπους και καταστάσεις πραγματι-

κός. Το μυθιστόρημα περιέχει ποίηση επίσης. Δεν μπορώ να το φανταστώ παρά μόνον σαν αφηγηματική ερμηνεία μιας ποιητικής αλήθειας. Τα διηγήματά μου τα οποία έχουν μεταφραστεί σε αρκετές γλώσσες είναι τα ίδια ποιητικές ερμηνείες της αγωνίας που έζησαν ορισμένοι άνθρωποι και τους οποίους παρακολούθησα στις πιο τραγικές τους στιγμές. Δε νομίζω ότι η μυθιστοριογραφία, πραγματικά υπάρχει. Υπάρχει μόνον μια φανταστική τροποποίηση του μοναδικού φαινομένου που γνωρίζουμε: της πραγματικότητας.

5. Θα μπορούσατε να φανταστείτε τον εαυτό σας να εγκαταλείπει την ποίηση και να επιλέγει έναν άλλο ρόλο στη ζωή;

ΑΠΑΝΤ.: Καθόλου. Πρέπει να γράφω κάθε μέρα και η γραφομηχανή παραμένει ο πιο πιστός μου φίλος. Νομίζω πως κάθε άνθρωπος έχει ένα ιδιαίτερο μέσον έκφρασης και το μέσο του συγγραφέα είναι ο γραπτός λόγος. Αποτελεί είδος εγγύησης διάρκειας και βεβαιότητας. Ο άνθρωπος πεθαίνει, αλλά ο γραπτός του λόγος παραμένει εκεί, σταθερός και αναμφισβήτητος στην ολότητά του. Η λογοτεχνία δίνει ελπίδα, όχι μόνον διότι διαγράφει (σχηματίζει) την προοπτική του ανθρώπου στη ζωή αλλά επίσης του παρέχει μια έγκυρη εναλλακτική λύση στο βασικό νόμο της φύσης: το πέρασμα του χρόνου. Με τις λέξεις πρέπει να δημιουργούμε μια διαρκή προϋπόθεση για το πνεύμα μας.

Η λογοτεχνία είναι μια μεγάλη πρόκληση για τον συγγραφέα και σαν τέτοια υπάρχει πάντοτε νέα και απρόβλεπτη. Γι' αυτό το λόγο αυτός, πρέπει να συνεχίσει να πιστεύει στην αξία των λέξεων, στη λειτουργικότητά τους, μέσα από μια ευφυή αλληλουχία και απόλυτη πίστη όσων αισθάνεται κανείς εσωτερικά. Κατ' αυτήν την έννοια είμαι αισιόδοξος.

μ. τ. φ.: Αντρέας Πανταζής

5 ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΤΟΥ OLIVER FRIGGIERI

ΕΙΝΑΙ ΜΟΙΡΑΙΟ;

Κάπου πρέπει να έχεις χαθεί Κύριε. Σε αναζήτησα
Ξέκοψα τον παλιό μου δρόμο αλλά μου είπαν
ότι μόλις είχε στρίψει τη γωνία.

Ξύπνησα την αυγή και περιμένα ατέλειωτα
όλη μέρα μάταια, κάτω σε αδιέξοδο στενό, μέχρι
που σκοτεινίασε

Ήμουνα σε όλα τα ραντεβού που όρισες
μέσα στην ιδιαιτερότητα του δωματίου μου, αλλά
άκρ' ισά

που κτυπούσες τις πόρτες των φθονερών

γειτόνων.

Είναι μοιραίο ότι ποτέ μέχρι τώρα
δε συναντηθήκαμε ή ξέχασες Κύριε
τον αριθμό της πόρτας μου ή το παράξενο όνομα
του δρόμου

Αν θαρχόσουν, κάνε το σε παρακαλώ πριν
σκοτεινιάσει

γιατί τη νύχτα διπλοκλειδώνω το σπίτι μου
και φοβάμαι πολύ να κοιίξω.

μ τ φ.: Βάλια Μιχαήλ

από δ.: Ζ.

ΕΙΜΑΣΤΕ ΓΑΡΓΑΡΟ ΝΕΡΟ

Η ιστορία μας θα χαθεί κάποια μέρα
σαν ταραγμένα νερά που εμποδίζονται
σαν κυλιόμενη πέτρα που συντριβεται και μένει
ακίνητη
σαν το ατέλειωτο τικ-τακ ενός ρολογιού.

Όταν στο σκοτεινό σουρούπο γυρνάμε στα σπίτια
μας
τα παιδιά μας ρωτούν τι συνέβη σήμερα.
Μη γνωρίζοντας την απάντηση αλλάζουμε
κατεύθυνση
μουρμουρίζοντας τον αναπόσπαστο από μας
παρόξενο ύμνο:

"Είμαστε γάργαρο νερό, κανένας δε θα πεί
γιατί τα κύματα του περιέχουν θανατηφόρο
αλάτι.

Είμαστε εκτοπισμένες πέτρες από αρχαίους ναούς
σπελιτισμένων θεών, αρρωστημένων, μέχρι
θανάτου
σε εμπόλεμο κατάσταση. Είμαστε το εκκρεμές
που ελαττώθηκε στο μηδέν η ενέργειά του!

ΑΥΤΟ ΤΟ ΣΥΜΠΑΝ ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΝΑ ΣΕΙΕΤΑΙ

Αυτό το σύμπαν εξακολουθεί να σειεται
μέσ' στο σφυγμό σου και ξέχωρα.
Τα δάκρυα θα σου μουσιάζουν τα βλέφαρα
αν εξυμνείς την καρδιά σου.

Μην περνώεις τ' άστρα μην τυχόν γνωρίζοντας
σε ρωτήσουν τι ξέρεις.
Μέσα από τα πέταλα του είναι σου
ένα ποίημα – είναι βέβαιο – θα φυτρώσει.

Θα μπορούσε μια λέξη να σχίσει τη σιωπή
Όλα τα πράγματα θα έμειναν όπως είναι
Αν όμως ο κόσμος αρχίσει να ματώνει
μά θάλασσα θα κυλούσε από αίμα.

ΜΙΑ ΚΑΡΤΑ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑΣ

Πέταλα στάζουν πάνω στο τραπέζι
στάχτη τσιγάρου καίει τα δάχτυλά μου
κι ακόμα ναρθείς...
Ντύθηκα κομψά με τ' αρώματά σου
κι άναψα όλες τις λάμπες σ' αυτό το δωμάτιο
κι ακόμα ναρθείς...
Θα κλειδώσω και θα πακετάρω τα πάντα
αν θαρθείς τελικά πάρε την κάρτα και ντύσου
στα μαύρα,
να τους πεις: πέθανε από λάθος, όπως γεννήθηκε
αν πράγματι έρθεις...

ΜΠΑΛΑΝΤΑ ΧΩΡΙΣ ΤΙΤΛΟ

Δώσε μου τις λέξεις των ματιών σου, της νύχτας
τις γραφές
μια πορφυρή μπαλάντα στο αξιαγάπητο
πρόσωπό σου
τα μάγουλά σου είναι ένα λευκορόδινο σύμπαν
σταννακλάσεις δροσιάς
Κανένας δεν μπορεί να πορευθεί ξυπόλητος χωρίς
να πληγωθεί
άγγιξε αυτά τα χέρια και νοιώσε τη διάτρητη
καρδιά,
δες το αίμα, είναι καυτό. Βουβό κλάμα.

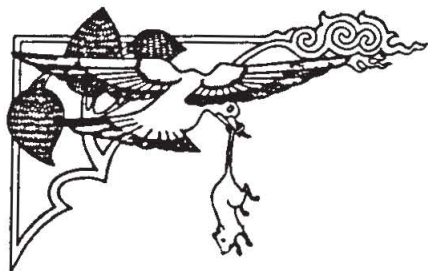
Περιστέρα, μην πετάς μακριά
θρέψου από το χέρι μου, αυτό είναι στάρι χωρίς
δηλητήριο, άγιο νερό.
Πληκτική η κομπάνα κτυπάει την ώρα
για να πετάξεις μακριά από αυτό το παράθυρο
κρατιέμαι σε απόσταση, πηληγρός ο στεναγμός
σπεικονίζεται σαν αντικατοπτρισμός που έρχεται
και φεύγει.
Μην πετάς μακριά και πες αυτή την προσευχή
μαζί μου:

"Αυτές είναι ακτίνες φαναριού που εστιάζονται
πάνω μου
ένα ταπεινό οστέρι μόνο για μένα κοίγεται
ένα άγριο λουλουδι φυλλορροεί στο στήθος μου
Το φως ενός χεριού για μένα λάμπει".

μ τ φ.: Ζέττη Κόρντισε

Ο Δόκτωρ Όλιβερ Φριγκιέρν γεννήθηκε στη Μάλτα το 1947. Μελέτησε Λογοτεχνία και Φιλοσοφία στο Πανεπιστήμιο της Μάλτας, και ειδικεύτηκε στη Συγκριτική Λογοτεχνία. Διδάσκει Μαλτέζικη Λογοτεχνία και Θεωρία Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο της Μάλτας και είναι γνωστός σαν ο πιο σημαντικός κριτικός Λογοτεχνίας στη χώρα του. Τα περισσότερα έργα του (περιλαμβανομένων και δύο από τα τρία μυθιστορήματά του) έχουν μεταφραστεί σε αρκετές γλώσσες ανάμεσα στις οποίες είναι τα Σλοβενικά και Σερβο-κροατικά. Είναι συγγραφέας ενός μεγάλου αριθμού βιβλίων τα οποία δημοσιεύτηκαν στη Μάλτα, Ιταλία, Γιουγκοσλαβία και Σκωτία. Οι πολυάριθμες κριτικές μελέτες του έχουν συμπεριληφθεί στα πιο σημαντικά ακαδημαϊκά περιοδικά του κόσμου όπως: "Νουβέλ Λιτερέρ" και "Ρεβύ" (Παρίσι), "Σβέτοβα Λιτερατούρα" (Πράγα), "Ipostrannaya Literatura" (Μόσχα), "Journal of Commonwealth Literature" (Reading, UK) κ.ά. Έχει συλλέξει σε μια έκδοση κριτικής ολόκληρο το έργο του εθνικού ποιητή της Μάλτας, DUN KARM και είναι μέλος του Διεθνούς Συνδέσμου Κριτικών Λογοτεχνίας (Παρίσι). Έχει λάβει μέρος σε πολυάριθμα Διεθνή Συνέδρια και έχει συγγράψει κριτικές, ποίηση, μυθιστορήματα, διηγήματα και δοκίμια πάνω σε ποικίλα θέματα.

Από τους πιο αξιόλογους ποιητές της χώρας του.

ΣΑΣ ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

Ernesto SABATO

ΠΕΡΙ ΗΡΩΩΝ ΚΑΙ ΤΑΦΩΝ

Εισαγωγή - Μετάφραση
ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΑΠΑΔΟΛΑΜΠΙΑΚΙ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΚΛΑΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΞΑΝΤΑΣ